

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΟΛΟΓΙΑΣ 2/13

ΙΣΛΑΜ (ΜΕΡΟΣ Ι)

«Ισλάμ» σημαίνει υποταγή στο θέλημα του Θεού. Είναι μια θρησκεία που διαμορφώνει όλες τις όψεις της ζωής των πιστών της. Σήμερα υπάρχουν 1.050.000.000 μουσουλμάνοι κυρίως στην Ασία και την Αφρική.

Πριν τον Ισλαμισμό οι Άραβες πίστευαν σε διάφορες θεότητες. Πατέρα όλων των θεών είχαν τον Αλλάχ. Πίστευαν επίσης στους μετεωρίτες, καθώς και στα πνεύματα των δέντρων και των πηγών, τα τζίνι. Αρκετοί επίσης πίστευαν στον Ιουδαϊσμό και στο Χριστιανισμό, (στη νεστοριανή αίρεση, η οποία υποστηρίζει ότι ο Χριστός ήταν μόνο άνθρωπος).

Ο ιδρυτής του Ισλάμ, ο Μωάμεθ, γεννήθηκε το 571 μ.Χ. στη Μέκκα. Ορφάνεψε από μικρή ηλικία και δούλεψε ως οδηγός εμπορικών καραβανιών. Ήρθε έτσι σε επαφή με τους Εβραίους, τους Πέρσες και τους Έλληνες. Νυμφεύθηκε μια πλούσια χήρα τη Χαντζίτζα, που ήταν μεγαλύτερη του και πίστευε αποκλειστικά και πάρα πολύ στον Αλλάχ, ενώ πολλοί συγγενείς της στον Νεστοριανισμό.

Το 610 μ.Χ. ενώ ο Μωάμεθ προσευχόταν ισχυρίστηκε ότι ήρθε ο αρχάγγελος Γαβριήλ και του διάβασε ένα κείμενο. Του έδωσε την εντολή να το διαδώσει σε όλο τον κόσμο γιατί ο Αλλάχ τον διάλεξε ως τον τελευταίο και μεγαλύτερο προφήτη Του. Οι συμπατριώτες του όμως δεν τον πίστεψαν και το 622 μ.Χ. αναγκάστηκε να φύγει για τη γειτονική πόλη Μεδίνα. Η χρονολογία αυτή λέγεται Εγίρα και είναι η αρχή του μουσουλμανικού ημερολογίου.

Ο Μωάμεθ οργάνωσε τους πολίτες της Μεδίνας σε μια αδελφότητα που όλοι είχαν ένα κοινό πατέρα: τον Αλλάχ, τον ένα και μοναδικό θεό που υπάρχει. Το 630 μ.Χ. επιτέθηκαν στη Μέκκα, την κατέλαβαν και την έκαναν κέντρο της νέας θρησκείας. Ο Μωάμεθ πέθανε το 632 μ.Χ. και τον διαδέχθηκε ως χαλίφης (σημαίνει διάδοχος) ο στενός φίλος του Αμπού Μπαάκρ.

Το ιερό κείμενο του Ισλάμ είναι το Κοράνι (στα αραβικά: الْقُرْآن , αλ Κουράν). Το όνομά του σημαίνει κυριολεκτικά "Απαγγελία" και ονομάζεται συχνά "αλ Κουράν αλ Καρίμ", δηλαδή το "Ευγενές Ανάγνωσμα". Οι Μουσουλμάνοι πιστεύουν ότι το Κοράνιο είναι ο λόγος του Θεού, έτσι όπως δόθηκε στον προφήτη Μωάμεθ από τον άγγελο Τζιμπριήλ (Γαβριήλ).

Το Κοράνιο περιλαμβάνει 114 σούρα (κεφάλαια), εκτεινόμενα σε 6.200 περίπου αγιάτ (στίχους). Το Κοράνι θεωρείται θείο και αλάθητο. Διδάσκει ότι:

- Ο θεός είναι ένας, ο Αλλάχ, και ο Μωάμεθ ο προφήτης του. Ο Ιησούς, ο Αβραάμ, ο Βούδας ήταν και αυτοί προφύτες του Αλλάχ αλλά κατώτεροι του Μωάμεθ.
- Η μοίρα κάθε ανθρώπου είναι προαποφασισμένη από το θεό, είναι κισμέτ (δηλ. γραμμένο). Ωστόσο ο άνθρωπος στην Τελική Κρίση θα θεωρηθεί ο ίδιος υπεύθυνος για τις πράξεις του. Αυτό είναι παράδοξο και οι μουσουλμάνοι θεολόγοι, οι μούλνδες, προσπαθούν να το εξηγήσουν.

- Όσοι θα ζήσουν σύμφωνα με το θέλημα του Αλλάχ θα πάνε στον Παράδεισο, όπου θ' απολαμβάνουν υλικές απολαύσεις. Οι αμαρτωλοί θα πάνε στην Κόλαση όπου θα υποφέρουν φρικτά βασανιστήρια.

Κάθε πιστός ισλαμιστής έχει 5 υποχρεώσεις:

- ✓ Να επαναλαμβάνει όσο πιο συχνά μπορεί τη φράση: «Δεν υπάρχει άλλος θεός παρά μόνο ο Αλλάχ και ο Μωάμεθ είναι ο προφήτης του».
- ✓ Να προσεύχεται 5 φορές την ημέρα (πρωί, μεσημέρι απόγευμα, δύση ηλίου, βράδυ). Σε κάθε προσευχή βγαίνει ο μουεζίνης στο μιναρέ και το ανακοινώνει. Ημέρα αφοσιωμένη στην προσευχή είναι η Παρασκευή, όπου όλοι πρέπει να πάνε στο τζαμί (δηλ. στο ναό). Πριν μπουν πλένουν τα χέρια και το πρόσωπο και βγάζουν τα παπούτσια τους. Στη γωνία του τζαμιού, τη μιχράμπ, όπου "κοιτά" προς τη Μέκκα ο ιμάμης (δηλ. ο λειτουργός), λέει δυνατά τις προσευχές, που τις επαναλαμβάνουν οι πιστοί. Υπόψη ότι δεν υπάρχουν ιερείς στο Ισλάμ και ότι μόνο οι άντρες πάνε στην προσευχή της Παρασκευής.
- ✓ Να ελεημονεί τους φτωχούς.
- ✓ Να νηστεύει 40 ημέρες τον μήνα Ραμαντάν (Ραμαζάνι στα ελληνικά), από την ανατολή ως τη δύση του ηλίου.
- ✓ Να πάει μια φορά στη ζωή του στη Μέκκα για να προσκυνήσει τον τάφο του προφήτη, και το ιερό μαύρο λίθο Κάαμπα. Το ταξίδι αυτό λέγεται Χατζ και οι προσκυνητές χατζήδες.

Επίσης δεν πρέπει να παίζουν τυχερά παιχνίδια, να καταναλώνουν αλκοόλ και χοιρινό κ.α. Όλες οι υποχρεώσεις αναφέρονται στην ισλαμική νομοθεσία, τη Σαρία, που μερικές φορές αποδεικνύεται απάνθρωπη (δολοφονίες και ακρωτηριασμοί). Οι γυναίκες θεωρούνται κατώτερες. Μόνο ο άντρας έχει δικαίωμα διαζυγίου και χωρίς λόγο. Η πολυγαμία επιτρέπεται, ενώ σπάνια βγαίνουν από το σπίτι και μόνο με μπουρκα (κάλυμμα σώματος), τσαντόρ (μαντήλι κεφαλιού) και φερετζέ (κάλυμμα προσώπου).

Με δικαιολογία τον ιερό πόλεμο (Τζιχάντ) κατά των απίστων οι Μουσουλμάνοι επεκτάθηκαν από την Ισπανία έως την Ινδονησία και από τον Δούναβη έως το Σουδάν. Σύντομα όμως διασπάστηκαν σε 2 κλάδους:

Οι Σουνίτες. Έχουν εμμονή με το Κοράνι και πιστεύουν ότι οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται με ομοφωνία της κοινότητας. Επίσης πιστεύουν ότι η διαδοχή του ηγέτη (δηλ. του χαλίφη) του Ισλάμ δεν πρέπει να είναι κληρονομική.

Οι Σίιτες (Ιράκ, Περσία).

Η φλόγα της αντιπαλότητας μεταξύ των δύο βασικών κλάδων του Ισλάμ καίει εδώ και αιώνες. Ξεκίνησε αμέσως μετά το θάνατο του προφήτη Μωάμεθ, το 632 μ.Χ. και έχει να κάνει με το ποιος θα ήταν ο διάδοχος του, αφού ο ίδιος δεν όρισε κάποιον. Κάποιοι από τους πιστούς του, βιάστηκαν να χρίσουν νέο πνευματικό ηγέτη τους, τον πεθερό του Προφήτη, Αμπού Μπαάκρ. Σε εκείνο το σημείο ακριβώς ξεκίνησαν οι προστριβές και διαμάχες.

Οι ιδρυτές της σέκτας των σιιτών υποστήριξαν ότι η εξουσία πρέπει να περάσει στο γαμπρό και ξάδελφο του Προφήτη Μωάμεθ, Αλί, και στη συνέχεια στους αρσενικούς διαδόχους

του. Το ίδιο το όνομα των σιτών προέρχεται από το "σι' ατ Αλί" που σημαίνει «η παράταξη του Αλί». Ήταν το δεύτερο άτομο, μετά τη γυναίκα του Προφήτη, Χατιτζά, που δέχτηκε την προφητική ιδιότητα του Μωάμεθ, και στάθηκε όλη τη ζωή του, πιστός στον Προφήτη και στα διδάγματά του. Παντρεύτηκε τη κόρη του Μωάμεθ Φάτιμα, και έκανε μαζί της δυο γιους και δυο κόρες. Ο Αλί (599 - 661) ήταν, για τους Σουνίτες, ο τέταρτος και τελευταίος από τους Χαλίφες Ρασιντούν («ορθά καθοδηγούμενους» Χαλίφες), ενώ για τους Σίιτες, ο πρώτος Ιμάμης, εξάδελφος του προφήτη Μωάμεθ, που κυβέρνησε μόνο για 4 χρόνια, από το 656 έως το 661 όταν και δολοφονήθηκε.

Στον εμφύλιο πόλεμο που ακολούθησε οι σίιτες ηττήθηκαν, αλλά διατήρησαν τις κοινότητές τους σε πολλές περιοχές του μουσουλμανικού κόσμου και συσπειρώθηκαν γύρω από το γιο του Αλί, Χουσεΐν. Ωστόσο, και ο Χουσεΐν, σκοτώθηκε το 680 στην Καρμπάλα του σημερινού Ιράκ από σουνίτες στρατιώτες.

Ο Αλί και ο γιος του, ο Χουσεΐν Ιμπν Αλί, είναι οι μεγαλομάρτυρες του Σιισμού. Προς τιμή τους οι Σίιτες αυτομαστιγώνονται σε λατρευτικές εκδηλώσεις που διαρκούν 10 μέρες.

Οι σουνίτες, που πήραν το όνομα τους από τη λέξη σούνα (παράδοση) ακολούθησαν το γιο του κυβερνήτη της Δαμασκού, Γιαζίντ, διάδοχο του Αμπού Μπάκρ και κατόπιν τον Μωαβία.

Διαφορές στην άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων

Εκτός από τη βασική διαφορά ότι οι σίιτες προσεύχονται τρεις φορές την ημέρα, ενώ οι σουνίτες πέντε, υπάρχουν μεταξύ τους διαφορές και σε σχέση με την αντίληψη του Ισλάμ.

Οι μουσουλμάνοι βασίζουν την πίστη τους στο Κοράνι και τις Χαντίθ, δηλαδή τις προφορικές «οδηγίες» για τον τρόπο λατρείας και ζωής, τον οποίο πρέπει να ακολουθούν οι πιστοί. Το Κοράνι και οι Χαντίθ προσδιορίζουν τη Σαρία, δηλαδή τον ισλαμικό νόμο, που ρυθμίζει τους κανόνες οι οποίοι διέπουν θέματα ιδιοκτησίας, κληρονομιάς, γάμου, διαζυγίου, συμβόλαια, συμφωνητικά, εμπορικές και τραπεζικές συναλλαγές, επενδύσεις, δάνεια, υποθήκες. Οι σουνίτες ακολουθούν τις δικές τους Χαντίθ, ενώ οι σίιτες αποδέχονται διαφορετική έκδοση των Χαντίθ και δίνουν πολύ μεγάλη σημασία στα κηρύγματα του Αλί και των απογόνων του.

Μία από τις πιο σημαντικές διαφορές σιτών-σουνιτών είναι ότι οι σίιτες θεωρούν ότι οι ιμάμηδες έχουν θεϊκή προέλευση και δεν είναι απλώς «βοηθοί» του Προφήτη αλλά εκπρόσωποι του στη γη. Με αυτή τη λογική δεν προσκυνούν μόνο στη Μέκκα, αλλά στους τάφους των 11 από τους 12 ιμάμηδες (καθώς ο 12ος, ο Μουχαμάντ Αλ-Μάχτι, θεωρείται κρυμμένος ή ότι έχει εξαφανιστεί). Επιπλέον, για να ξεπεράσουν τη θεολογική καταστροφή που συνέδεσαν με τον θάνατο του δωδέκατου ιμάμη, οι Σίιτες επεξεργάστηκαν ένα ιδιαίτερο δόγμα: Τη θεολογία του Αποκρυφισμού. Και δημιούργησαν, αντίθετα με τον σουνισμό, έναν πραγματικό και ιεραρχημένο κλήρο. Μια τάξη ειδικών που, ανάμεσα στ' άλλα, πρέπει να ερμηνεύουν το κρυμμένο νόημα του Κορανίου.

Οι σουνίτες δεν αποδίδουν, τόσο μεγάλη αξία στους ιμάμηδες, αντίθετα αποκαλούν με αυτό το όνομα όλους τους πνευματικούς ηγέτες της μουσουλμανικής κοινότητας.

Αν και στα δύο δόγματα υπάρχουν μετριοπαθείς και εξτρεμιστές, οι σουνίτες δίνουν μεγαλύτερο βάρος στην δύναμη του Θεού μέσα στον φυσικό κόσμο, ενώ οι σίιτες βλέπουν με

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ
ΕΝΩΣΗ

IEK

πιο μεγάλο ενδιαφέρον την μετά θάνατον ζωή και δίνουν μεγαλύτερη σημασία στο μαρτύριο ως ύψιστη έκφραση πίστης.

Και τα δύο ρεύματα αποδέχονται τους πέντε πυλώνες της Πίστης:

- Ομολογία της Πίστης,
- Προσευχή,
- Φόρος ελεημοσύνης,
- Νηστεία, .

Ωστόσο, σε αυτούς οι σίτες προσθέτουν ακόμα πέντε πυλώνες:

- ✓ τη Μοναδικότητα του Θεού,
- ✓ τη δύναμη του Προφήτη,
- ✓ την Ανάσταση,
- ✓ τη Θεϊκή Δικαιοσύνη και
- ✓ την Πίστη στην πολιτική και πνευματική ανωτερότητα των απογόνων του Προφήτη.

Οι περισσότεροι σιιτικοί πληθυσμοί βρίσκονται στο Ιράν, το Ιράκ, τη Συρία, το Λίβανο και το Μπαχρέιν. Στην Τουρκία, τη Συρία, την Αίγυπτο και τη Σαουδική Αραβία, η πλειοψηφία είναι σουνίτες. Συνολικά, σε παγκόσμια κλίμακα οι σουνίτες αποτελούν το 85 έως 90% του μουσουλμανικού κόσμου.

Οι Μεβλεβί Ντερβίς ή Σούφι είναι οι πρώτες ασκητικές κοινότητες του Ισλάμ. Δημιουργήθηκαν όταν οι Μουσουλμάνοι ήρθαν σε επαφή με τους Ορθόδοξους βυζαντινούς μοναχούς καθώς και με μεταφρασμένα στα αραβικά έργα του Πλάτωνα. Σε αυτές τις κοινότητες ο μυστικισμός πήρε τη θέση του ασκητισμού ως στόχος και επιδίωξη. Σκοπός τους είναι το ντικρ, η ένωση με το Θεό μέσω της εκμηδένισης του Εγώ που επιτυγχάνεται είτε με διαρκή προσευχή του ονόματος του Αλλάχ ή με στροβιλισμό γύρω από τον εαυτό τους. Ο ναός τους ονομάζεται ντεκέ και ο ηγούμενος τους μπάμπα.